Helsinki 14.3.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Asia: Pyydetty asiantuntijalausunto terveydenhuoltolain 46 §:n muutoksesta liittyen lääkärihelikopteritoiminnan päätöksenteon vastuisiin (kuulemistilaisuus 16.3.2022)

Kiitän mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle terveydenhuoltolain 46 §:n muutoksesta liittyen lääkärihelikopteritoiminnan päätöksenteon vastuisiin.

Asiantuntijan tausta
Toimin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ensihoidon ylilääkärinä ja linjajohtajana sekä Helsingin yliopiston ensihoitolääketieteen dosenttina. Olen toiminut STM:n ensihoidon ja sairaankuljetuksen selvityshenkilönä vuonna 2007 ja yliopistollisten sairaanhoitopiirien asettama selvityshenkilö lääkärihelikopterien hallinnointiyksikkö hankkeessa 2008-2009.

Lausuttavan asian tausta
Voimassa olevan terveydenhuoltolain 46 § mukaan ensihoitokeskus suunnittelee ja päättää lääkärihelikopteritoiminnasta erityisvastuualueellaan. Erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ovat sopineet ensihoitokeskuksen tehtävien järjestämisestä erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa. Esitetyn lakimuutoksen mukaan jatkossa ensihoitokeskus vastaisi lääkärihelikoptereiden lääketieteellisestä toiminnasta yhteistyöalueella ja sovittaisi toiminnan yhteen muiden ensihoitokeskusten kanssa valtakunnallisesti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Osana laajempaa lausuntoa HUS on helmikuussa 2022 todennut ensihoitokeskusta koskevista lakimuutosesityksistä seuraavaa: *Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ensihoitokeskuksen ja sitä kautta hyvinvointialueiden vastuu koskisi vain lääkärihelikoptereiden lääketieteellistä toimintaa. Tämä tarkoittaisi lainkohdan sanamuodon perusteella merkittävää rajausta järjestämisvastuuseen tältä osin. Vaikka tosiasiassa lääkärihelikopteritoiminnan edellytysten luomisessa valtion erillisrahoituksella on ollut ja on edelleen merkittävä rooli, ei tämä ole kuitenkaan peruste supistaa julkisten terveydenhuollon toimintayksiköiden järjestämisvastuuta tai siirtää tätä valtion päätettäväksi. Terveydenhuoltolain säätämisen yhteydessä keskitettiin ensihoidon järjestämistä koskeva toimivalta kokonaisuudessaan sairaanhoitopiireille, millä keskittämisellä*

korjattiin aiemman, hajautuneen järjestelmän keskeisimmät epäkohdat. Näitä epäkohtia on kuvattu mm. apulaisoikeuskanslerin päätöksessä STM:lle 15.1.2007 (1/50/07). Tätä toimivaltaa ehdottomasti ei saa lähteä uudelleen hajauttamaan, ja päätösvallan lääkärihelikopterien tukikohtien sijaintipaikoista tulee kuulua jatkossakin ensihoitokeskuksille.

Lausunto

Verrattuna muuhun hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevaan terveydenhuoltoon mukaan lukien muu ensihoitopalvelu kuin lääkärihelikopteritoiminta tarkoittaisi muutosesitys sitä, että yhden ensihoitopalvelun osa-alueen päätöksenteko siirrettäisiin pois terveydenhuollon toimintayksiköiltä STM:lle tai valtionyhtiö FinnHems Oy:lle. Tämä järjestely olisi terveydenhuollon kokonaisuudessa täysin poikkeuksellinen. FinnHems Oy:n siirtyessä yliopistollisilta sairaanhoitopiireiltä valtiolle on käyty epävirallista keskustelua myös lääkärihelikopterien lääkäreiden siirrosta sairaanhoitopiireiltä valtiolle, mikä olisi jatkumoa poikkeuksellisiin ratkaisuihin ja oleellinen heikennys ensihoitopalvelun kokonaisuuden kannalta.

Tulevien hyvinvointialueiden rahoitus perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Näin ollen FinnHems Oy:n saamaa valtion erillisrahoitusta ei voida pitää perusteena muutokselle tai muutoin valtion pitäisi loogisesti päättää myös kaikkien terveydenhuollon toimipisteiden sijainneista.

Poikkeuksellisia päätöksenteon järjestelyitä voisivat puoltaa toiminnan toteutuksen tarkoituksenmukaisuutta koskevat näkökohdat. Edelleenkin tarkoituksenmukaisimpana voidaan pitää mallia, missä päätöksenteko säilyy ensihoitokeskuksilla verrattuna esitettyyn malliin, missä nykyinen keskitetty päätöksenteko hajautettaisiin. Lääkärihelikopteritoiminta on koko olemassaolonsa aikana ollut poikkeuksellisen alttiina poliittiselle vaikuttamiselle. Päätöksenteon säilyminen ensihoitokeskuksilla osaltaan varmistaisi sitä, että lääkärihelikoptereista saatava lääketieteellinen hyöty (=toiminnan olemassaolon perusta) erityisvastuualueen väestölle olisi optimaalinen.

Markku Kuisma
Ylilääkäri, dosentti
HUS Akuutti ensihoito
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri